

40. 1802-ben Jesper Lőrinc által készített Nepomuki Szent János szobor

Kategória: kulturális örökség

Az érték helyszínének leírása, rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása:

Nepomuki Szent János szobra Laurentius Jesper (Jesper Lőrinc) kőfaragó mester alkotásaként született, rajta a következő felirat olvasható: „1802. JESPER LAURE FECIT” (készítette). Tokajban még egy helyen láthatjuk a mester keze munkáját, a Bethlen G. út 3. sz. ház homlokzatán, mely szerint: „ITT KEZDŐDIK CSETNEKI SZTÁRKŐI DESEFY ANDRÁS ÁDÁM ÚR CURIÁJA - VÁGOTT JESPER LŐRINCZ.”

A szobor több mint két évszázad alatt átélte számtalan jó és nehéz időszakokat. Tokaj 220 éves történetének egyedüli tanúja! Átvészelt számtalan forradalmat, és ennek ellenkezőjét, két világháborút! Kiszolgálta a hidak védelmét, cölöp és tölgyfahidakat, még jelen volt a révek közlekedésénél is. 1896 óta szellemével őrizte és védte az Erzsébet hidat a hídfőben a vámbódé mellett 1958-ig. Ekkor útba került a szobor, nem csupán az új híd tervező-építőinek, hanem a kor ideológiájának is. A szobrot 1958-ban helyezték át a római katolikus templom szentélyének közelségébe Béres Béla esperes-plébános közbenjárására, mintegy megmentve azt a végső pusztulástól. 2022-ben a "Tokaj-hegyaljai történelmi borvidék kultúrtáj világörökségi helyszínének fejlesztése" című projekt keretén belül történt meg a Dózsa György utca megújulása, a szentély közelében a szobor helyén Tokaj város kútja épült meg. A szobrot így a Bodrog partjához közel, a Mosolygó József út területére helyezték át, és festették újjá a restaurátori szakvélemények által megállapított eredeti színei alapján.

Nepomuki Szent János: a folyók, hidak, hajósok, vízimolnárok, halászok védőszentje. Nepomuki, vagy népiesen Neszepuszi János a vízen járók patrónusa. A hajósok, halászok, vízimolnárok ezen a napon tűzijátékos felvonulást tartanak. A gyónási titok mártírjaként tartják számon.

1340-ben született Csehországban, Pomuk vagy Nepomuk nevű mezővároskában. Pap lett, majd a prágai udvarban kanonok, IV. Vencel király feleségének gyóntatója. A legenda szerint egy ízben a király rá akarta venni felesége gyónási titkának elárulására, mivel azonban semmi módon nem ért célt, a Moldvába ölette (1383).

A prágai Szent-Vid-templomban temették el, ahol főleg kultusza kezdetével párhuzamosan a XVI-XVII. századtól kezdtek sírjánál rendkívüli eseményeket észlelni (pl. 1618-ban a protestánsok elfoglalták a templom felét, és el akarták távolítani a holttestet is, a sírásók azonban a legenda szerint egymás után szörnyethaltak). A jezsuita ellenreformációs misszionáriusok erre és ehhez hasonló eseményekre hivatkozva ügyük pártfogójának kezdték tekinteni, és szentté avatását kérték, mely 1729-ben meg is történt. Döntő bizonyítékként azt hozták fel, hogy tetemének feltárásakor épen került elő a nyelve, és az elevenpiros színűre változott, amelyet gyakran ábrázolnak, és azóta ereklyeként is tisztelnek.

A XVIII. században a barokk korban szentté avatottak közül a legtöbb új templomot az ő tiszteletére szentelték. Igen rövid idő alatt népszerűvé vált. Szobrai az egész ország területén elterjedtek, különösen vízparton, hidakon. Papi ruhában, vállán hermelinpaláستtal, fején biréttal, karján feszülettel ábrázolják. Ünnepeinek (május 16.) előestéjén a múlt században Pest-Budán, Ercsiben, Dunaharasztn, Baján Jánoska-eresztést rendeztek, minek keretében gyertyákkal megvilágított kis csónakokat eresztettek le a helyi folyón sötétedéskor, Mohácson kisebb-nagyobb vízi körmeneteket rendeztek, amelyekhez majálishoz hasonló mulatság is csatlakozott. A Bánság védőszentjeként is tisztelték.

A több mint két évszázada épült szobor városunk egyik kiemelkedő kulturális értéke, városképileg meghatározó jelentőségű.

A települési értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája:

Borsod-Abaúj-Zemplén megye képes műemlékjegyzéke IV. Tokaj és környéke. Szerk.: Szabadfalvi József és Cseri Miklós. Miskolc, 1992., 47. (a vonatkozó szócikket Veres László írta)

Fehér József: Megyénk Nepomuki Szent János szobrai. A Miskolci Herman Ottó Múzeum Közleményei 26.

(1989), 190.

Várhelyi Gyula értékjavaslata

